

УДК 373.5.015.31:316.477

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-3-41>

Валерія НЕЧЕРДА,
orcid.org/0000-0003-2571-5785
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку
та здорового способу життя
Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України
(Київ, Україна) *necherda@gmail.com*

Валентина КИРИЧЕНКО,
orcid.org/0000-0003-1248-1588
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник
лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя
Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України
(Київ, Україна) *v.kyrychenko59@gmail.com*

ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ «CASE-STUDY» І ПОРТФОЛІО У ПРАКТИКУ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

Висвітлюється необхідність оновлення освітніх технологій у виховній діяльності закладів загальної середньої освіти. Обґрунтовано доцільність паралельного впровадження технологій портфоліо і «case-study», взаємне посилення і взаємозбагачення виховного потенціалу яких підвищує ефективність формування соціально успішної особистості.

Розкрито специфіку процесів упровадження кожної з означених технологій в освітній процес закладу освіти та наголошено спільні аспекти цієї діяльності на різних етапах упровадження. Підкреслено обов'язковість розроблення «Програми впровадження технологій «case-study» в освітній процес закладу» і «Дорожньої карти впровадження портфоліо», що забезпечує синхронізацію дій усіх учасників педагогічної взаємодії та уможливує залучення батьків учнів.

Наведено висновки контент-аналізу наукових досліджень і масової педагогічної практики, що засвідчують доведену ефективність цих технологій, яка демонструє їхню сприятливість у створенні ситуації успіху для кожного учня, підвищенні мотивації учнів бути успішними, розвитку навичок ретроспективної та проєктивної рефлексії, формування оцінювання власної діяльності на шляху до успіху й забезпеченні поля успішної самореалізації у найближчому соціальному середовищі.

Акцентовано увагу на трьох можливих стратегіях поведінки вчителя під час роботи із кейсом і орієнтовному плані взаємодії учнів і класного керівника щодо впровадження портфоліо. Наведено експертні характеристики переваг і проблемних елементів технологій «case-study» і портфоліо у формуванні соціально успішної особистості та приклади їх продуктивного впровадження у закладах загальної середньої освіти.

Отримані результати дослідження дають змогу зробити висновки, що упровадження технологій «case-study» і портфоліо у практику формування соціально успішної особистості допомагають учневі отримати широкий набір універсальних, метапредметних умінь, необхідних для навчання упродовж усього життя, майбутньої професійної діяльності й успішної соціалізації.

Ключові слова: соціально успішна особистість, ситуація успіху, кейс, портфоліо, продукт кейса, портфоліо успішної особистості, досвід упровадження освітніх технологій.

Valerija NECHERDA,
orcid.org/0000-0003-2571-5785
Ph.D. in Pedagogic Sciences,
Senior Research Fellow at the Laboratory of Physical Development and Healthy Lifestyle
Institute of Education Problems of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine) *necherda@gmail.com*

Valentyna KYRYCHENKO,
orcid.org/0000-0003-1248-1588
Ph.D. in Pedagogic Sciences,
Associate Professor at the Laboratory of Physical Development and Healthy Lifestyle
Institute of Education Problems of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine) *v.kyrychenko59@gmail.com*

EXPERIENCE OF CASE-STUDY TECHNOLOGY IMPLEMENTATION AND PORTFOLIO IN THE PRACTICE OF FORMING A SOCIALLY SUCCESSFUL PERSONALITY OF A PUPIL

The necessity for updating educational technologies in the educational activities of general secondary education is highlighted. The expediency of parallel introduction of portfolio and case-study technologies is substantiated, mutual strengthening and mutual enrichment of educational potential which increases the efficiency of formation of socially successful personality.

The specifics of the processes of introduction of each of these technologies in the educational process of the educational institution are revealed and the common aspects of this activity at different stages of implementation are emphasized. The obligatory development of the «Case-study technology implementation program in the educational process of the institution» and the «Portfolio implementation roadmap» was emphasized, which ensures synchronization of actions of all participants of pedagogical interaction and enables involvement of parents of pupils.

Conclusions of content analysis of scientific research and mass pedagogical practice are presented, which testify to the proven effectiveness of these technologies, which demonstrates their advantage in creating a situation of success for each pupil, increasing pupils' motivation to succeed, developing retrospective and projective reflection skills to success and providing a field of successful self-realization in the immediate social environment.

Emphasis is placed on three possible strategies of teacher behavior while working with the case and an indicative plan of interaction between pupils and the homeroom teacher concerning the introduction of the portfolio. Expert characteristics of the advantages and problematic elements of case-study technologies and portfolios in the formation of a socially successful personality and examples of their productive implementation in general secondary education are presented.

The results of the research allow us to conclude that the introduction of case-study technologies and portfolios in the practice of forming a socially successful personality assists pupils to gain a wide range of universal, purposeful skills needed for lifelong learning, future careers and successful socialization.

Key words: *socially successful personality, situation of success, case, portfolio, product of case, portfolio of successful personality, experience of introduction of educational technologies.*

Постановка проблеми. Одним із актуальних завдань національної освіти України, яка нині прямує до європейського освітнього простору, є формування соціально успішної особистості молоді людини, здатної до самостійного життєвого вибору, самовизначення і самореалізації у складних мінливих умовах сьогодення. На відміну від успіху, що є певним, іноді одиничним, результатом діяльності, соціальна успішність являє собою системне явище, яке передбачає постійний розвиток якостей і компетентностей, необхідних для конкурентоспроможності й успішної соціалізації, а також безперервне самовдосконалення людини. Тому формування соціально успішної особистості учня в освітньому середовищі закладу загальної середньої освіти становить довгостроковий процес здійснення узгоджених виховних впливів на особистість, які забезпечують досягнення нею соціальної успішності. Вони реалізуються під час упровадження інноваційних методів і технологій, що дозволяють створювати у закладі освіти середовище успіху, спонукають учнів шукати шляхи до власного успіху у невідривному зв'язку із суспільним благополуччям та набувати індивідуального досвіду соціальної успішності.

Оновлення технологій у практиці формування соціально успішної особистості покликане створити для учнів таке інформаційно-розвивальне середовище, яке би сприяло наповненню поняття

соціальної успішності морально-етичними складниками, прагненню до отримання нових знань, розвитку індивідуальної і соціальної відповідальності, комунікативної компетентності, вмінь продуктивної співпраці та збільшенню спектру можливостей позитивної соціалізації, полегшуючи інтеграцію учня у систему сучасних суспільних відносин загалом. До таких технологій експертами із числа науковців, практичних психологів, педагогів і представників батьківської громадськості було віднесено і технології «case-study» і портфоліо.

Аналіз досліджень. Останніми роками педагогічна наука й освітня практика здебільшого переходять до таких освітніх технологій, які «сприяють віднайденню балансу між соціальними й індивідуальними потребами, готуючи особистість до успішної життєдіяльності в умовах перманентних соціальних змін» (Кириченко, Нечерда, Гарбузюк, Тарасова, 2019: 9). Пошук ефективних технологій детермінують дві тенденції, перша з яких, на думку дослідниць Байбородової і Тамарської, «пов'язується із запитамі суспільства і рівнем розвитку економіки, а друга – з особливостями сучасного покоління здобувачів освіти, так званого «цифрового покоління» (Байбородова, Тамарская, 2020: 8).

Контент-аналіз досліджень вітчизняної і зарубіжної психолого-педагогічної науки і практики засвідчив успішний досвід упровадження техно-

логій «case-study» і портфоліо в освітній процес закладів загальної середньої освіти. Погоджуємось із висновками австралійських дослідників, зокрема Beckers, Dolmans, van Merriënboer, на думку яких, портфоліо є ефективним засобом розвитку необхідних для успішної соціалізації учнів якостей і навичок (Beckers, Dolmans, van Merriënboer, 2016: 38), та Baškarada, який відзначає, що застосування технології «case-study» у роботі закладів освіти сприяє створенню ситуацій успіху, підвищує мотивацію учнів бути успішними та забезпечує поєднання отриманих ними теоретичних знань із реальною життєвою практикою (Baškarada, 2014: 16).

На важливості зв'язку теорії із практикою наголошує болгарська вчена Galcheva, розмірковуючи з приводу педагогічного потенціалу технології портфоліо. Дослідниця наводить твердження вчених Петрова та Атанасової: «Портфоліо характеризує обробку, дію, організацію та функціональну сторону педагогічної діяльності, включаючи цілі, мотиви, зміст дослідження, методи та засоби, а також оцінку отриманих результатів» (Galcheva, 2018: 651). У процесі «case-study» також надається можливість сполучити теоретичний матеріал із досвідом, прив'язаним до певного контексту, щоб посилити визначені навчальними цілями навички, однак при цьому кейс-технологія сприяє кращому розумінню учнями окремих ситуацій, організацій, проблем, явищ (Степурко, Ігнашук, 2017: 72).

Спільним є також поширене трактування англійських слів «case» та «portfolio»: портфель, папка, сумка для паперів, документів. Проте маємо зауважити суттєві відмінності цих технологій: кейс (основа технології «case-study») є творчим завданням для розвитку мислення, метою якого є опрацювання великих обсягів інформації і вироблення алгоритму прийняття рішень для конкретної ситуації, викладеної у кейсі, і для аналогічних ситуацій, окрім того, кейс є прикладом командної діяльності учнів у мікрогрупах, при цьому внесок кожного учасника являє собою процес набуття ним нових знань і досвіду, натомість зафіксувати результати цього процесу допомагає портфоліо як форма контролю отриманих знань і навичок та оцінки досягнень індивідуальної діяльності учня. Саме тому одними із завдань упровадження портфоліо дослідниця Galcheva відзначає ілюстрування зусиль особи у певній галузі та спеціально організований набір доказів, що використовуються для моніторингу знань, навичок і стосунків учнів тощо (Galcheva, 2018: 652). Отже, технології «case-study» і портфоліо взаємодоповнюють одна одну, полегшуючи досягнення педагогічних завдань і забезпечуючи ефективність виховних впливів.

Зазначимо, що численні вітчизняні й зарубіжні прихильники технологій «case-study» і портфоліо вважають їх трендами сучасної освіти саме завдяки доведеній ефективності. Однак мусимо констатувати, що нині в сучасній психолого-педагогічній науці недостатньо досліджень, присвячених педагогічному потенціалу технологій портфоліо і «case-study» у формуванні соціально успішної особистості й особливостей застосування цих технологій в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти.

Мета статті. Метою нашого дослідження є висвітлення успішного досвіду впровадження технологій «case-study» і портфоліо у практику формування соціально успішної особистості учня закладу загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. З метою ефективної організації упровадження технології «case-study» в освітній процес закладів освіти та підвищення продуктивності роботи учнів над кейсом розроблено «Програму впровадження технології «case-study» в освітній процес закладу», яка стала результатом партнерської взаємодії у формуванні соціально успішної особистості учня ініціативних творчих груп педагогів закладів загальної середньої освіти, активістів громадських організацій і науковців лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя Інституту проблем виховання НАПН України. У Програмі було визначено мету, завдання, очікувані результати, цільову аудиторію, узгоджено алгоритм роботи над кейсом, види й орієнтовну тематику кейсів відповідно до вікової категорії учнів.

Пристаємо до наукової позиції вчених Канади і Великобританії, згідно з якою *алгоритм роботи над кейсом* передбачає організаційну частину, індивідуальну самостійну роботу учнів із отриманням необхідної додаткової інформації; перевірку засвоєння теоретичного матеріалу; роботу учнів у малих групах; колективне обговорення; оформлення учнями робіт; захист проєктів-рішень задач-ситуацій і підбиття педагогом підсумків (Heale, & Twycross, 2018: 8). Схожі наукові погляди на процес реалізації кейса має вітчизняна дослідниця Осіна, яка акцентує увагу на *трьох можливих стратегіях поведінки вчителя* під час роботи учнів із кейсом: педагог дає ключі до розгадки у формі додаткових питань або додаткової інформації, у певних умовах сам надає відповідь або не втручається у процес (Осіна, 2018: 17). *Презентування результатів роботи* за технологією «case-study» відбувається за допомогою доцільних *форм*, таких як: мультимедіа-презентація, захист проєкту, твір-мініатюра, сценка, усний виступ тощо.

Зауважимо, що, на думку педагогів-практиків експериментальних закладів освіти, використання кейс-технології має для вчителя значні переваги й водночас висуває перед ним суттєві вимоги. Серед *переваг технології «case-study»* педагоги відзначають організацію гнучкого навчального процесу; актуалізацію предметних знань і вмінь учителя; інтеграцію знань зі своєї навчальної дисципліни й інших дисциплін і арсеналу життєвого досвіду; безперервне підвищення кваліфікації; можливість реалізації деяких елементів кейса у співпраці з батьками, соціальними партнерами закладу освіти та в позаурочній діяльності. При цьому вчителі зазначають, що кейс є гнучким педагогічним інструментом формування необхідних якостей і компетентностей соціально адаптованої конкурентоспроможної особистості учня.

Водночас представники педагогічних колективів вважають, що технологія «case-study» – вибаглива, оскільки *підготовка кейса вимагає від учителя ретельного опрацювання сучасних навчально-методичних матеріалів, кращого оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями, розкриття свого потенціалу, вміння прогресивно думати й діяти, імпліцитність тексту кейса створює основу для складної аналітики, яка наближає роботу вчителя над ним до більш глибокого розуміння і більш майстерного вирішення професійних завдань. З цього приводу польська дослідниця Zelek зауважує, що ця технологія «ставить перед педагогом завдання розвитку виключних компетентностей, зокрема творчих навичок, незалежного індуктивного й дедуктивного, аналітичного й синтетичного мислення, що допомагають створенню власного оригінального кейса» (Zelek, 2021: 72).*

Одним із прикладів успішного впровадження технології «case-study» є кейс класного керівника старших класів «Ботанік», присвячений ситуації цькування класом талановитого, але замкнутого хлопця з особливостями зовнішності. *Основна проблема кейса:* цькування у школі може стати причиною суїциду. *Мета:* формування громадської думки щодо фактів жорстокого поводження та правил конструктивного спілкування у класному колективі. Під час кейса було вирішено такі *завдання:* припинення насильства та надання емоційної підтримки «жертві» інциденту, формування в учнів усвідомленої позиції протидіяти усім формам насильства та моральної оцінки дій «кривдників» і «свідків» як неприпустимих та жорстоких.

Додатковою інформацією для роботи учнів над кейсом стали такі матеріали: статистика Національної поліції за 2021 рік щодо спроб суї-

циду серед неповнолітніх; матеріали ювенальної поліції щодо дисциплінарних стягнень із неповнолітніх, які вдалися до насильства (знуцання, застосування сили та психологічного тиску), незалежно від того, хто скоїв насильство і з якої причини; етичне вчення «благоговіння перед життям» німецького філософа-гуманіста Альберта Швейцера, яке засноване на принципах усвідомлення цінності та рівноцінності власного життя й життя інших; оповідання-притча американського письменника Річарда Баха «Чайка на ім'я Джонатан Лівінгстон», головним героєм якої є вигнанець із зграї Джонатан, що був «не зрозумілим» і «чужим» для інших чайок через своє ставлення до польоту як до сенсу існування, а не способу отримання їжі; анімаційний фільм «Адажіо» режисера Гаррі Бардіна, у якому порушується проблема «білої ворони».

Дискусія в мікрогрупах була присвячена таким питанням: 1) Чому групою цькувати легше? Пригадайте українське прислів'я з цього приводу (відчуття переваги групи над окремою особою завдяки її чисельності й фізичній сили породжують відчуття безкарності й особистісної безвідповідальності); 2) Чому «свідки» обирають «політику невтручання»? (моральна індиферентність, несформованість емпатії та страх перед агресивною поведінкою «сильних»); 3) У чому сутність цькування і сутність суїциду? (сутність цькування не у відсутності «тепліх почуттів» однієї особи до іншої, а у насильстві й порушенні прав людини, суїцид – це самогубство, тобто крайній прояв відсутності цінування власного життя; «випадіння» із соціальної групи є однією з основних причин самогубства неповнолітніх); 4) Чи тільки «жертва» страждає від цькування? (усі головні «герої» є «донорами» енергії і часу для такого «монстра», як насильство, і тому страждають всі: «жертва» отримує досвід приниження й захищеності, «кривдник» отримує досвід безкарності, ілюзії своєї сили і правоти, що призводить до неможливості розбудови близьких стосунків з іншими, «свідок» отримує досвід безсилля перед владою натовпу, відчуття сорому за свою слабкість і страх самому стати жертвою).

Продуктом кейса стало створення колажу «Разом до успіху!» та «Лічильника цькування» – прозорого пластикового контейнера, у який кожний, що упродовж тижня був свідком насильницьких дій чи сам став жертвою переслідування, має скласти фішки, які у кінці тижня підраховуються, і таким чином визначається «температурний режим насильства» у класі.

Згідно з науковою позицією австралійських учених, *під час упровадження «case-study» в освітній процес створюється ситуація успіху і досягається інтегрований результат навчання у вигляді системи компетентностей*, оскільки «пошук рішення кейса активізує весь обсяг знань учнів і досвід застосування цих знань із різних навчальних дисциплін, а також сприяє отриманню навичок командної діяльності, партнерської взаємодії, найпростіших узагальнень, презентації, прес-конференції тощо» (Harrison, Birks, Franklin, Mills, 2017: 12).

Польська дослідниця Mucha зауважує, що досвід упровадження технології «case-study» в освітній процес закладів освіти засвідчив її високу ефективність у формуванні ключових компетентностей соціально успішної особистості, які вчена визначає як сукупність знань і навичок, що необхідні кожному для становлення активної громадянської позиції, самореалізації, особистісного розвитку і соціальної інтеграції (Mucha, 2019: 69), а також таких провідних якостей соціально успішної особистості учня, як *креативність і допитливість* (Mucha, 2019: 68).

Робота з індивідуальними портфоліо за результатами роботи над кейсом сприяла розвитку в учнів таких необхідних для соціального успіху якостей, як індивідуальна відповідальність і самодисциплінованість, а також навичок самооцінки виконаного, формулювання мети роботи та вибору майбутніх завдань, що дає змогу австралійським ученим вважати портфоліо ефективним засобом розвитку навичок самоосвіти (Beckers, Dolmans, van Merriënboer, 2016: 40). Окрім того, масова педагогічна практика свідчить, що обов'язковим складником процесу формування соціально успішної особистості має бути вироблення здатності учнів самостійно оцінювати власний поступ на шляху до успіху. У психолого-педагогічних джерелах (Байбородова, Тамарская, 2020; Кириченко, Нечерда, Гарбузюк, Тарасова, 2019; Beckers, Dolmans, van Merriënboer, 2016; Galcheva, 2018) зазначається, що таке завдання ефективно вирішує саме *технологія портфоліо*, в основу якої закладено метод аутентичного оцінювання результатів своєї діяльності.

Мета цієї технології – навчання учнів самоорганізації власної життєдіяльності, їх мотивація здійснювати активний пізнавальний пошук, формування навичок ретроспективної та проєктивної рефлексії, цілепокладання, самооцінювання результатів і наслідків своєї діяльності. *Сутнісною перевагою портфоліо* є те, що предметом оцінювання й подальшого удосконалення поста-

ють не лише академічні досягнення учня, а і його метапредметна й особистісна позитивна динаміка (Арабажи, 2016).

Спостереження освітньої практики підтверджують, що технологія портфоліо ефективно забезпечує фіксування, накопичення і здійснення рефлексії індивідуальних досягнень учнів за певний часовий період. Саморефлексії, особливо зроблені за допомогою портфоліо, розглядаються дослідниками невід'ємною складовою частиною освітнього процесу (Beke, Ganimete, 2021), оскільки роздуми учнів над портфоліо дозволяють педагогам визначати й уточнювати цілепокладання в реалізації системи виховних впливів.

Педагогічна філософія портфоліо передбачає зміщення акцентів з того, що учень не знає і не вміє, на те, що він знає та вміє, на розвиток його особистості, на інтеграцію кількісної та якісної оцінок, а також надання переваги формульованому оцінюванню, перенесення педагогічних наголосів з оцінки зовнішньої на пізнання власного потенціалу й самооцінку.

Цільові орієнтири впровадження портфоліо у формування соціально успішної особистості такі:

- максимальне розкриття індивідуальних здібностей кожної дитини, створення умов для її самореалізації та самоактуалізації в різноманітних галузях шкільного і позашкільного життя;
- створення ситуації успіху для кожного учня, підвищення самооцінки та впевненості у власних можливостях;
- розвиток пізнавальних інтересів учнів і формування готовності до самостійного пізнання;
- формування установки на творчу діяльність, розвиток мотивації подальшого творчого зростання;
- набуття навичок саморефлексії, формування вміння аналізувати власні інтереси, схильності і потреби та співвідносити їх із наявними можливостями, адекватно оцінювати результати власної діяльності (Арбузова, 2016).

Для нашого дослідження важливими є дві групи різновидів портфоліо: *портфоліо успішної особистості* та *портфоліо зовнішніх досягнень*. Призначенням першого різновиду є пізнання учнями своїх ресурсів, потреб, інтересів, здібностей, життєвих цінностей із метою їхнього удосконалення в певному напрямі. Це своєрідна фіксація кроків на шляху реалізації окреслених орієнтирів особистісного зростання.

Відмінність *портфоліо успішної особистості* від другого різновиду – *портфоліо зовнішніх досягнень* – полягає в тому, що предметом сис-

тематизації є не свідчення успіхів у навчанні чи певній позакласній діяльності, а матеріалізовані результати динаміки розвитку власної особистості у різноманітних її виявах. Це не збір різноманітних фактів, а вивчення учнями особливостей своєї особистості в системі її соціальних відносин і спланована робота щодо їх удосконалення для досягнення нових якостей суб'єкта.

Самопізнання – самоактуалізація – самовдосконалення – самореалізація: ось головні компоненти процесу особистісного зростання. Саме такі риси характеризують особистість, котра здатна сама себе мотивувати на досягнення успіху й легше долає на цьому шляху труднощі як індивідуального, так і соціального характеру.

Кількість розділів портфоліо і рубрик у ньому, а також їх тематика визначаються самими учнями закладу освіти. Кожен елемент портфоліо може бути датований для кращого унаочнення динаміки результатів. *Структура портфоліо успішної особистості* охоплює п'ять розділів: 1-й – «Кроки до успіху: якими їм бути»; 2-й – «Всесвіт мого «Я»; 3-й – «Мої стандарти якості»; 4-й – «До успіху на власних крилах: моя програма саморозвитку»; 5-й – «Оцінка досягнень».

Кожен розділ портфоліо повинен працювати на уточнення раніше визначеної мети (або їхньої сукупності), він має стати своєрідним індикатором рівня її досягнення або служити сигналом до її коригування для оптимізації зусиль щодо досягнення раніше визначеної мети. Завдяки систематичній роботі з портфоліо звичка здійснювати ретроспективну і проєктивну рефлексію стає внутрішньою потребою учня.

Роботу учня з портфоліо доцільно організовувати трьома етапами:

I етап – ознайомлення учнів із сутністю портфоліо та його інструментальним потенціалом для усвідомлення й розвитку власних можливостей

досягнення успіху; ухвалення учнями і класним керівником рішення про його впровадження; визначення мети і завдань діяльності; обговорення структури, змісту, критеріїв оцінювання;

II етап – збирання, накопичення, комплектування й оформлення матеріалів;

III етап – осмислення упорядкованої інформації (різноманітні рефлексивні методи і вправи на різних етапах навчального року й обов'язкова підсумкова рефлексія усього масиву портфоліо за рік).

Науково-методичний супровід учнів у процесі впровадження портфоліо забезпечує класний керівник, який здійснює посередницьку функцію між учнем та його батьками, іншими педагогами закладу освіти і представниками зовнішніх партнерських організацій з метою наповнення портфоліо актуальним змістом та затребуваною інформацією. Орієнтовний план взаємодії учнів і класного керівника може виглядати таким чином (таблиця 1).

Як бачимо з таблиці, до роботи з впровадження технології портфоліо залучаються не лише психолог, класний керівник, а й батьки. Однак дорослі не повинні виконувати роботу за учнів, їхня роль – підтримати, допомогти, порадити, спрямувати.

Успішний досвід упровадження технологій «case-study» і портфоліо у практику формування соціально успішної особистості експериментальними закладами загальної середньої освіти лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя засвідчив ефективність цих технологій у вихованні в учнів таких морально-вольових якостей, як відповідальність, творча і соціальна активність, енергійність, асертивність, оптимістичність, самокритичність, комунікабельність, самодисциплінованість, цілеспрямованість, ініціативність, впевненість у собі та формування відповідних компетентностей. Сполучене впровадження технологій «case-study» і портфоліо є релевантним для формування соціально успішної

Таблиця 1

План дій класного керівника щодо впровадження портфоліо

№ п/п	Назва активності	Термін виконання	Відповідальні виконавці
1	Інформаційно-інструктивні бесіди з батьками	вересень	кл/керівники, психолог
2	Евристичні бесіди, мотиваційні тренінги, ділові ігри для учнів	вересень	кл/керівники, психолог
3	Розроблення спільно з учнями варіантів змістового наповнення портфоліо	вересень	учні, батьки, кл/керівники, психолог
4	Оформлення портфоліо	вересень-жовтень	учні
5	Наповнення портфоліо	жовтень-травень	учні, батьки кл/керівники, психолог
6	Індивідуальне консультування учнів	жовтень-травень	кл/керівники, психолог
7	Підготовка та оприлюднення презентацій портфоліо	грудень-травень	учні, кл/керівники

особистості, оскільки їх застосування допомагає створити ситуації успіху для кожного учня, підвищити самооцінку та упевненість у власних можливостях, формувати установку на творчо-пошукову діяльність, підсилувати мотивацію подальшого творчого зростання, формувати позитивні морально-вольові якості, що сприяють самовдосконаленню, саморозвитку і самореалізації, і водночас виявити та позбутися комплексу якостей, пов'язаних із невірою у свої сили, що перешкоджає успішній соціалізації.

Результати івент-аналізу освітнього процесу експериментальних закладів освіти дають змогу зробити висновок, що особистість учня, яка володіє зазначеними вище якостями і компетентностями, спроможна бути змотивованою до успіху й соціально успішною.

Висновки. Досвід упровадження технологій «case-study» і портфоліо у практику формування соціально успішної особистості засвідчив,

що ці технології допомагають учневі отримати широкий набір універсальних, або надпредметних умінь, необхідних для подальшого навчання, майбутньої професійної діяльності й успішної соціалізації, зокрема: оцінювати проблему; орієнтуватися в інформаційному просторі та систематизувати інформацію; застосовувати знання з різних наукових сфер; формулювати гіпотези; прогнозувати шляхи розвитку ситуації; визначати альтернативи; обґрунтовано приймати рішення в умовах невизначеності й обмеженого часу; розуміти життєві ризики та вміти нести відповідальність за прийняте рішення; адекватно оцінювати результати і наслідки власної життєдіяльності, здійснювати самоменеджмент; логічно, критично і стратегічно мислити тощо. Результати впровадження технологій «case-study» і портфоліо дають змогу констатувати беззаперечну ефективність цих технологій у формуванні соціально успішної особистості учня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арабажи Л.Н. *Метод портфоліо – інноваційна технологія образования*. 2016. URL: <https://infourok.ru/statya-metod-portfolio-innovacionnaya-tehnologiya-obrazovaniya-1400957.html>
2. Арбузова Л.А. *Портфоліо досягнень ученика як средство создания ситуации успеха*. 2016. URL: <https://multiurok.ru/index.php/files/portfolio-dostizhenii-uchienika-kak-sriedstvo-soz.html>
3. Байбородова Л.В., Тамарская Н.В. Педагогические технологии для современного поколения школьников. *Ярославский педагогический вестник*. 2020. № 3 (114). С. 8–16.
4. Кириченко В.І., Нечерда В.Б., Гарбузюк І.В., Тарасова Т.В. *Зміст, форми і методи формування просоціальної поведінки підлітків уразливих категорій в закладах загальної середньої освіти: методичні рекомендації*. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2019. 96 с.
5. Осіна Н.А. *Кейс-метод як спосіб формування життєвих компетентностей учнів*. Запоріжжя: Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Запорізькій області, 2018. 31 с.
6. Степурко Т., Ігнашук О. Кейс-стаді як метод викладання управлінських дисциплін в охороні здоров'я. *Вісник АПСВТ*. 2017. № 1. С. 71–77.
7. Baškarada S. Qualitative Case Study Guidelines. *The Qualitative Report*. 2014. № 19 (40). С. 1–18.
8. Beckers J., Dolmans D., van Merriënboer J. E-Portfolios enhancing students' self-directed learning: A systematic review of influencing factors. *Australasian Journal of Educational Technology*. 2016. № 32 (2). P. 32–46.
9. Beka A., Ganimete K. Portfolio as a Tool for Self-Reflection and Professional Development for Pre-Service Teachers. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. 2021. Vol. 20. No. 2. P. 22–35.
10. Galcheva P. The student education portfolio in the didactics of chemistry. *Knowledge International Journal*. 2018. № 26 (2). P. 649–653.
11. Harrison H., Birks M., Franklin R., Mills J. Case study research: foundations and methodological orientations. *Forum Qualitative Sozialforschung*. 2017. № 18 (1). С. 1–17.
12. Heale R., Twycross A. What is a case study? *Evid Based Nurs*. 2018. № 21. С. 7–8.
13. Mucha B. Wpływ nowoczesnych technologii na rozwój kreatywności studentów – case study. *Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy*. 2019. № 30 (1). С. 67–79.
14. Zelek A. Case study – nieocenione narzędzie dydaktyczne. *Okolo pedagogii*. 2021. № 2. С. 66–79.

REFERENCES

1. Arabazhi L.N. Metod portfolio – innovatsionnaya tekhnologiya obrazovaniya [Portfolio method – innovative technology of education]. 2016. URL: <https://infourok.ru/statya-metod-portfolio-innovacionnaya-tehnologiya-obrazovaniya-1400957.html> [in Russian].
2. Arbuzova L.A. Portfolio dostizheniy uchenika kak sredstvo sozdaniya situatsii uspekha [Portfolio of student achievements as a means of creating a situation of success]. 2016. URL: <https://multiurok.ru/index.php/files/portfolio-dostizhenii-uchienika-kak-sriedstvo-soz.html> [in Russian].
3. Bayborodova L.V., Tamarskaya N.V. Pedagogicheskie tehnologii dlya sovremennogo pokoleniya shkolknikov [Pedagogical technologies for the modern generation of schoolchildren]. *Yaroslavskiy pedagogicheskiy vestnik*, 2020, Nr 3 (114), pp. 8–16 [in Russian].

4. Kyrychenko V.I., Necherda V.B., Harbuziuk I.V., Tarasova T.V. Zmist, formy i metody formuvannya prosotsialnoi povedinky pidlitkiv urazlyvykh katehori v zakladakh zahalnoi serednoi osvity: metodychni rekomendatsii [Content, forms and methods of formation of prosocial behavior of adolescents of vulnerable categories in general secondary education institutions: methodical recommendations]. Kropyvnytskyi, Imeks-LTD, 2019, 96 p. [in Ukrainian].
5. Osina N.A. Keis-metod yak sposib formuvannya zhyttievyykh kompetentnosti uchniv [Case method as a way of forming students' life competencies]. Zaporizhzhia, Naukovo-metodychnyi tsentr profesiino-tekhnichnoi osvity u Zaporizkii oblasti, 2018, 31 p. [in Ukrainian].
6. Stepurko T., Ihnashchuk O. Keis-stadi yak metod vykladannia upravlynskykh dystsyplin v okhoroni zdorovia [Case study as a method of teaching management disciplines in health care]. *Visnyk APSVT*, 2017, Nr 1, pp. 71–77 [in Ukrainian].
7. Baškarada S. Qualitative Case Study Guidelines. *The Qualitative Report*, 2014, Nr 19 (40), pp. 1–18.
8. Beckers J., Dolmans D., van Merriënboer J. E-Portfolios enhancing students' self-directed learning: A systematic review of influencing factors. *Australasian Journal of Educational Technology*, 2016, Nr 32 (2), pp. 32–46.
9. Beka A., Ganimete K. Portfolio as a Tool for Sekf-Reflection fnd Professional Development for Pre-Servise Teachers. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 2021, Vol. 20, Nr 2, pp. 22–35.
10. Galcheva P. The student education portfolio in the didactics of chemistry. *Knowledge International Journal*, 2018, Nr 26 (2), pp. 649–653.
11. Harrison H., Birks M., Franklin R., Mills J. Case study research: foundations and methodological orientations. *Forum Qualitative Sozialforschung*, 2017, Nr 18 (1), pp. 1–17.
12. Heale R., Twycross A. What is a case study? *Evid Based Nurs*, 2018, Nr 21, pp. 7–8.
13. Mucha B. Wpływ nowoczesnych technologii na rozwój kreatywności studentów – case study. [The influence of modern technologies on the development of students' creativity – case study] *Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy*, 2019, Nr 30 (1), pp. 67–79 [in Polish].
14. Zelek A. Case study – nieocenione narzędzie dydaktyczne. [Case study – an invaluable teaching tool] *Okolo pedagogii*, 2021, Nr 2, pp. 66–79 [in Polish].